

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שלח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שלח

- ב..... חזקו ויאמץ לבבכם - יתחזק באמונה בהשי"ת מבלי להתאונן ועי"ז יחיש ישועתו.....
- ה..... יתמו - ע"י מידת התמימות ינצל מכל רע.....
- ו..... ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה.....
- ט..... והייתם קדושים לאלוקיכם - שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו.....
- יב..... הננו ועלינו - אין ייאוש בעולם כלל.....
- יג..... וכן היינו בעיניהם - מעלת עזות דקדושה, לא יחשוב מה אומרים עליו הבריות.....
- יד..... הקטנים עם הגדולים - חשיבות כל פעולה קטנה לפני המקום.....
- טו..... יום לשנה - התחזקות למלא הימים בעבודת ה'.....
- יז..... כבוד חברך - זהירות בכבוד הבריות.....

פרשת שלח

בטובתו של מקום שנתן להם את ארץ ישראל והתאוננו ובכו לחינם על כן נגזר עליהם שיבכו לדורות - שיחרב בית המקדש באותו היום ויגלו לגלות. ומכאן למדנו לדורות עולם לכל מצב שהוא עד כמה צריך להיזהר ולהישמר שלא לבכות 'בכיה של חנם', אלא להתחזק באמונת איתן בבורא עולם² שהוא טוב ומיטיב לכל¹, וגם הרעה וה'צרה' הגדולה ביותר אינה אלא טובה.

חזקו ויאמץ לבבכם - יתחזק באמונה בהשי"ת מבלי להתאונן ועי"ז יחיש ישועתו

בפרשתן (יד א), 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא', ואיתא בגמ'³ (תענית כט). 'אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו היום תשעה באב היה, אמר להם הקב"ה אתם בכיתם בביה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות', שמאחר שבני ישראל כפרו

א. מספרים שהרה"ק מרוז'ין זי"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענין, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גוררת אנחה, והודאה גוררת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגרור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד.

וכה סיפר הרה"ק, מעשה בעשיר שלא היה מן העשירים כפירוש המשנה - 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), ותמיד היה מתאונן ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רוע מזל', עתה ראו תראה מהו 'רוע מזל' אמיתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרוד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והיה מבכה ללא הרף על המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע ב'צרעת' ובה ננעלו בפניו שערי 'מחזר על הפתחים', כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לידבק מצרעתו, והיה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על כי כך עלתה לו - שנפל ל'בירא עמיקתא' שכזו, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא, תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גיבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלוע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך 'מה יתאונן אדם חי' - דיו שהוא חי' (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על חיי, כי יש אשר מובילים אותם כבר לקבורה ואילו אני חי, מכיוון שכן, נענו משמי מרום ואמרו, וכי על מצב שכזה אומר הוא שטובה יש בו ועליו להודות לה', עתה נראהו 'טובה' מה היא, ונתרפא מהגיבנת, הוסיף האיש להלל ולשבח לבוראו, על שכבר אין גוו כפוף ואין מאושר ממנו, אמרו לו מן שמיא, וכי בזה שמח ומאושר הוא, בעת הזאת נוכיח לו 'מאושר' מהו, וירפאוהו מצרעתו, ושב להלך בין הבריות - שכבר נתנו לו להלך בינותם, כי סר ממנו הנגע, ותרב שמחתו כי מעתה יכול הוא לשוב לחזר על הפתחים... נענו בשמים ממעל, וכי בזה 'רבתה שמחתך' - לחזר על הפתחים, אכן נרבה שמחתך באמת, הכניס הקדוש ברוך הוא בלב אחד מידידיו להלוותו 'סכום הגון' ומכובד, שבו העמיד את כל עסקיו לשעבר על מכונם ככתחילה, וחזר לעשירותו יותר מתחילה, עתה כבר ידע היטב 'להיות שמח בחלקו', להודות ולהלל ולשבח על כל אשר לו.

עפ"ז הביא בספר 'טוב הודות' (עמ' רסג) לבאר נוראות בדברי חז"ל הנזכרים למעלה 'אתם בכיתם בכייה של חינם, ואני קובע לכם בכיה לדורות', שלכאורה תמוה היאך יתכן שמחמת שבכו פעם אחת בכייה של חינם נגזר עליהם עונש כה נורא, חורבן בתי מקדשות וכל אורך הגלות המר עם כל הצרות והגזירות שעוברים על ישראל בכל משך הדורות, ולכאורה נראה שהעונש חמור אלף מונים יותר מן החטא. אלא, שאכן אין זה בתורת 'עונש', אלא שמאחר שהתאוננו לחינם בא הקב"ה להראות להם מהו רעה וצרה אמיתית שעליה אכן ראוי לבכות.

ב. דבר נפלא אמר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, שהנה הקב"ה בחכמתו הטביע בסדר העולם במיני דגים מסוימים, אשר ברצונו לטרוף מין דג אחר (כידוע שזהו מזון הדגים, הגדולים אוכלים את הקטנים) הוא מתקרב אליו ומתיז לעברו כמין 'דיו שחור', ובה מעכיר את המים ומחשיך לדג מראות את הנעשה מסביבו, באותו רגע הדג הקטן מאבד עשתונותו, ומיד בולע הגדול ואוכל את הקטן עד כדי שיעור שביעה... ואמר רבי אברהם, שאין הדברים

באר הפרשה - פרשת שלח

ג

מען כלב בן יפונה ויאמר עלה נעלה, וברש"י, עלה נעלה - אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו. ולכאורה תמיהה מילתא, וכי זו תשובה היא על מענתם, והרי הם טענו 'דברים של מעם' - כי גיבורים הם הענקים אשר שם, מדוע לא התווכח כלב לסתור טענותיהם, אלא סתם ולא פירש עלה נעלה... והרי הוא נחשב כ'מורה שלא ממין המענה'.

ומבאר בזה"ל, אבל כך צריכה להיות אמונת איש הישראלי, לא בלבד בשעה שרואה מבוא ודרך

ואף במקום שנראה לו ב'לאחר ייאוש' ואין שום דרך שעל ידה יוכל להיחלץ מן הצרה (וכגון כשהרופאים 'מרימים את ידיהם' באומרם שכבר אין מה לעשות, או שהשדכנים מוענים שאין שום סיכוי... וכיו"ב) גם אז יחזיק באמונה יתירה, ועי"ז תבוא לו הישועה¹. וכאותו ביאור יקר שביאר הרה"ק מפיאסצנא זי"ע הי"ד (בספרו אש קודש - אמרים שדרש לפני עם ה' שבזרי לבב בשנות המלחמה) דהנה בפרשתן (יג כח-ל) הובא באריכות כיצד התלוננו בני ישראל ובכו מרוב פחדם על שאין בכוחם לערוך מלחמה כנגד הגיבורים 'ילידי הענק' מוז' העמים היושבים בארץ כנען, לעומתם

אמורים בדגים בלבד אלא כך מצוי גם בקרב הבריות, כאשר אחד רוצה 'לטרוף' את השני וכועס עליו וצועק ומאיים עד שנדמה לשני שהכל מסביבו שחור משחור והוא מאבד עשתונותו ונופל בידי ה'רודפו'... אכן אילו לא היה מאבד דעתו ושלוות נפשו, והיה נשאר על מעמדו בשלוות הנפש אזי היה נשאר ב'חיים'... (עמודיה שבעה עמ' קלג).

ולדין ייאמר, בשעה שמחשיך לאדם, וה'שחור' לו חומה מימינו ומשמאלו, אל תהיה כדג שאין בו דעת... אלא אתה בן אדם התייצב והחזק באמונה שלימה ביישוב הדעת, ובמהרה ימוש חושך ויהי אור... וכיו"ב הוא גם אם אחד רוצה 'לטרוף' אותך, זכור שאין אדם יכול להזיק מעצמו אלא הכל הוא בגזירת מלך ומאתו ית', וממילא לא תתבלבל... וכבר אמר הרה"ק הי"סוד העבודה זי"ע, בפסוק בפרשתן (טו לט) 'וזכרתם את כל מצוות ה', וזכרתם - זכרו היטב, את כל - כל אשר יארע ויקרה אתכם, הכל מצוות ה' - נעשה בציווי הבורא יתב"ש ובמצוות המלך, בהשגחה פרטית ומיוחדת (תורת אבות, בשם כתבי הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל).

את זו דרש הרה"ק רבי מענדל מווארק זי"ע (בית יצחק, וילך) וכעין זה ב'אמת ליעקב' לאדמוה"ז מסאדיגורא זי"ע, ללמוד ממשחק הנהוג אצל הילדים שמשחקים בהסתר ובמחבוא, ועל בעל המשחק למצוא את המסתתרים, והנה, כאשר 'הנחבא' יכריז בקול ממקום מחבואו 'חפש אותי' ידע שהגיע זמנו לצאת ולחפש אחריו, אמנם, ה'חכם' ילך אחר מקור הקול וממילא יקל עליו למצואו, כך כביכול, הקב"ה אומר 'ואנכי אסתיר אסתיר' - ואתה בן אדם צא וחפש אותי, אמור מעתה, כי אדרבה עתה הוא שעת הכושר למצוא אותו ית' בנקל, שכן אם בר דעת הוא ילך אחר הקול וימצא את ה' הא-ל המסתתר.

ג. זאת ועוד, שהנה אין לך אדם שאין לו על מה להודות, וכמאמר העולם שלכל אחד יש 'חצי כוס מלאה', לעומת זאת תמיד נדמה לאדם שחסר לו ויש לו 'חצי כוס ריקנית'. ה'חכם' יביט על החצי המלא, ויגל וישמח בחלקו, לעומתו הכסיל תמיד יראה לנגד עיניו את החצי החסר, ועל כן תמיד הוא מתלונן ומתאונן וממורמר, ורמוז לדבר כי 'חכם' ר"ת חצי כוס מלאה... ועל כגון דא נאמר (תהלים קז מג) 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה', שה'חכם' הרואה חצי כוס מלאה תמיד מתבונן בחסדי ה', וחילופיהן ב...

ובזאת נכשלו המרגלים, אשר במקום להודות לה' העדיפו להסתכל רק על ה'חסרון' (המדומה) - אפס כי עז העם, והתלוננו ובכו בכייה של חנינם (תענית כט.), ולו 'חכמו' היו מביטים על הטוב והחסד אשר הקב"ה מפליא לעשות עמנו תמיד, וממילא היו בוטחים בו שיעזור להם להיכנס לארץ בהשקט ובטח. ובזה יתבאר מה שכתב ה'בעל הטורים' על הפסוק בריש פרשתן 'שלח לך אנשים', שסופי התיבות עולה לתיבת 'חכם', כי כך אמר הקב"ה למשה, שלח לך רק אנשים חכמים היודעים לשמוח בחצי כוס מלאה...

בדרך צחות פירשו במנהג ישראל תורה אשר מניחים כוס מתחת לרגלי החתן העומד בחופתו בכדי שישבור אותה, כי רמוז יש כאן בדברי הדרכה לחתן העומד בתחילת דרכו בחיים, שבור נא את הכוס הריקנית, ותחדל מלהביט על החצי החסר והריק, ומעתה תעמיד לנגד עיניך רק 'כוס מלא בברכת ה', ובכך יהי הששון והשמחה, השלום והברכה מנת חלקך כל הימים.

ד. הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע היה אומר שאם בכייה של חנינם קבעה בכייה לדורות על אחת כמה וכמה, במידה טובה המרובה ממידת פורעניות - כי וודאי שאם ישמח האדם אפילו שמחה של חנינם יקבע לו הקב"ה שמחה לדורות.

באר הפרשה - פרשת שלח

בכוחם להיכנס לארץ בדרכי הטבע, אך אם היו מתחזקים בשלמות האמונה בהקב"ה היו יוצאים מחוץ לדרך הטבע וזוכים להיכנס, כי גדול כוחה של האמונה לבטל כל כוחות הטבע. וז"ל, ובאמת גם חטא המרגלים היה חסרון אמונה, כמו שאמר אה"ז מו"ל (החידושי הר"ם), כי ודאי היה נראה לעין שכלם שאין בכוחם לכנס שהרי לא נכנסו (וכלומר שראו בעין שכלם וברוח הקודש, שאין בני ישראל יכולים להיכנס עתה לארץ ישראל, וכמו שכך היה לבסוף), אבל אם היו מאמינים ומבטלים הסתכלותם לרצון הש"ת היה זה עצמו מסייע להם לצאת מהטבע, כמו שאמר הקב"ה לאברהם 'צא מאצטגנינות שלך' (בר"ר מד יב) דכתיב ביה (בראשית טו ו) 'והאמין בה' (שעל ידי שהאמין אברהם בהקב"ה היה בידו לצאת מנבולות הטבע ומשליטת המול).

כי הקב"ה הוא 'יוצר המאורות ומצמיח ישועות' להאיר לכל איש מישראל, לכל חד וחד בדיליה, ואף אם 'נראה' לו כי גדול החושך החופף עליו יומם ולילה, ידע כי באמת אין כאן כל חושך אלא אור ה'מוסתר' בהסתרה גדולה, אלא שעליו לפקוח עיניו או יתגלה לנגד עיניו אור גדול. שהרי, הקב"ה הוא 'הטוב כי

לישועתו גם ע"פ שכלו ודרך הטבע - יאמין בה' שיושיעהו ויתחזק, רק גם בשעה שאינו רואה ח"ו שום מבוא ע"פ שכל ודרך הטבע לישועתו - יאמין בה' שיושיעהו ויתחזק באמונתו ובטחונו. אדרבה, בשעה זו טוב שלא יתעקש למצוא איזה שכל ומבוא בדרך הטבע, כי מכיוון שע"פ פשוט לא ימצא, אז ח"ו תוכל אמונתו עי"ז להיפגם, ופגם באמונתו ובטחונו בה' יכול לעצור את ישועתו ח"ו, רק צריך לאמר - הכל אמת שעז העם היושב בה, בנים הדברים שהערים בצורות וכו', מ"מ הנני מאמין בה' שהוא למעלה מהגבול והטבע שיושיענו, 'עלה נעלה וירשנו אותה' - בלא שכל ובלא סברה, אמונה ובטחון בה' באופן כזה תקרב את ישועתו. ובוה מבאר את דברי כלב, אמנם, אף אם עפ"י דרך הטבע אין בידנו לכבוש את הארץ, כי עז העם... והערים בצורות גדולות מאד... מכל מקום מבלי כל שכל נחזק את האמונה, אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליה בכל דבריו.

יתר על כן מצינו בדברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה ולא) שהמרגלים ראו ברוח הקודש שאין

ה. וגם זה נרמז בדברי ה'בעל הטורים' הנ"ל על הפסוק 'שלח לך אנשים', ש'סופי תיבות' עולה לתיבת 'חכם', וכלומר, שלח לך והרחק ממך את ה'חכם' המתחכם, ולמד ממעשה המרגלים שע"י החכמה יתירה - אויבער חכם קייט, קלקלו הכל, אלא ה'ק' באמונה פשוטה 'בלי שכל'...

ו. וכבר אמרו (חת"ס, תו"מ השלם ריש ויצא ד"ה במדרש, חיים וחסד על תהלים לר"ח פלאג'י, ועוד ספרים) לפרש בפסוק (תהלים קכא א) אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי - כלומר שהאדם מתבונן ורואה כי אין לו כל דרך ישועה הנראית לעין, במה יתחזק - עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ - אף הוא ברא את השמים ואת הארץ 'יש מאין', אם כן מה לך כי תבהל על נפשך, אף אם נראה לך כי ישועתך איננה קיימת במציאות, מ"מ היא כבר תבוא ותצמח דוגמת בריאת השמים והארץ אף אם יש צורך לבוראה יש מאין.

ז. הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע היה רגיל לומר על הפסוק ב'פרשת המן' (שמות טז טו) 'ויאמרו איש אל אחיו מן הוא', כי הנה מן הוא הרי זה אותיות אמונה, ללמד, שכשם שהיה ניתן להרגיש במן כל הטעמים שבעולם כפי שעלה ברצונו ובדעתו, כך גם בכח ה'אמונה' ניתן להשיג כל אשר תאוה נפשו...

בא וראה עד היכן הדברים מגיעים, ממעשה נורא שמביא הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' זי"ע (וישלח ד"ה עו"ל כי) על זקנו מרן הבעש"ט הק' זי"ע שפעם אחת היה צריך לעבור את נהר הדנעסטער והניח חגורו על הנהר ועמד עליו, ולא היה זה על ידי שימוש בשמות הקדושים אלא רק בכח האמונה. פשיטא ואין צריך לומר שאין לנו שייכות למדרגה נשגבה כזו כמו הבעש"ט הק' שהיתה האמונה הטהורה חקוקה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, אך עכ"פ יש ללמוד מכאן עד כמה גדול כוחה של האמונה לשדד כל מערכות הטבע, איש איש כפי מדרגתו.

ח. פעם נסע הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע יחד עם הרה"ק רבי נחמן מהורודנקא זי"ע לשבות במעז'בוז' אצל מרן הבעש"ט הק' זי"ע, שני הצדיקים יצאו לדרכם בערש"ק מיד אחר תפילת וותיקין, אך בהגיע 'חצות' היום ראו שעדיין ארוכה הדרך להגיע עד מעז'בוז', ובאם ימשיכו בדרכם לא יספיקו לשמור 'תוספת שבת' כמנהגם מידי שבת בשבתו, על כן דחקו בעגלון שימהר את הסוסים. ואכן הלה החל להזדרז בדרכו, בדרך הקיף את כל העגלות שעמדו לו בדרכו בזה אחר זה, עד שהגיעו לראש השיירה שם הבחינו כי העגלה הראשונה היא מרכבת השר

העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו, ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם לא תתהלך עמו בתמימות אז לא תהיה עמו ולחלקו... ואילו לא היו מאבדים את ה'תמימות' אלא היו ממשיכים במסעם לארץ ישראל מבלי לחקור כיצד יצליחו לכבוש את הארץ אזי בוודאי היו מנצחים, וכמו שכתב רש"י (פרשת דברים) דאם לא שלחו מרגלים לא היו צריבין לכלי זיין, אך מאחר שאבדו את מידת התמימות וחקרו אחר העתידות שוב לא היו עם הקב"ה, וכבר אין שום תימה על כך שהגיעו להיכן שהגיעו... כי לולא ה' עזרתה לנו אין ביד אנוש להחזיק מעמד כלל.

וז"ל ה'שם משמואל', אך הנה כתיב תמים תהי' עם ה' אלוקיך, פירש"י אז תהי' עמו ולחלקו, ומתנאי התמימות שלא יחקור על העתידות ולא יתחכם לילך אחר דעתו אלא להיות בטל לרצון השי"ת. וכמו שאמרו ישראל על הים 'אין לנו אלא דברי בן עמרם', אף שלא ידעו אז כיצד תהא הצלתם וגם לא ראו כל דרך להצלתם.

לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו, א"כ, בוודאי שהכל לטובה ולברכה (אף אם אינה נראית מיד, ישמח לבו כי קרובה ישועתו לבוא בעושה"ת). ואף כשאינו רואה ישועה בדרכי הטבע יעצום עיניו מלחפש אחר ה'דרך' שמשם תבוא ישועתו, ובקרוב ימצא כי הישועה כבר מצאה את דרכה אליו...

יתמו - ע"י מידת התמימות ינצל מכל רע

בפרשתן (יג ג), 'וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה', וברש"י, כולם אנשים. כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. ותמוה הדבר עד מאד, מאחר שהיו כשרים עד שהקב"ה בעצמו העיד על כשרותם וקראם 'אנשים' לשון חשיבות, א"כ כיצד נפלו לאחמ"כ 'מאיגרא רמא לבירא עמיקתא' כל כך. נוראות ביאר הרה"ק ה'שם משמואל' (שנת תרע"ז) שכבר כתב רש"י על הפסוק (דברים יח יג) 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' - התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר

המושל על כל המחוז, ועל פי חוקי המדינה היה זה עוון פלילי להקדים מרכבת השר, ובעל כרחם נזקקו ליסע לאיטם מאחורי מרכבת השר. נענה ה'תולדות' שהנה אפסה תקוותם לשבות בצל אור שבעת הימים, נענה רבי נחמן ואמר לו, הנה כל ימי חלדי עבדתי בעצמי להאמין בכל לבבי כי כל מאן דעביד רחמנא אפילו מה שנראה לאדם שהיא רעה מזה גופא תצמח הטובה, אמר לו ה'תולדות' לו יהי כדבריק, 'נזכה ונחיה ונראה' איזה טובה תצמח לנו מעכבה זו.

ואכן, אותו היום היה 'יום השוק' ולצידם נראו שיירות רבות של עגלות המשרכים דרכם לאיטם, עד שנוצר טרעפיק (פקק) גדול ולא יכלו לנוע ימין או שמאל, וכאן ראו תוקפו של נס - כי לכבוד ה'שר' התרחקו כל ה'עגלות' לצדי הדרך ופינו מקום עבורו, וממילא אף הני תרי רבוותא המשיכו בדרכם תיכף אחר מרכבת השר. ויהי כאשר כילו לעבור בין כל העגלות, הגיעו לפרשת דרכים, ופנה השר לשביל השמאלי ואילו דרכם היתה לצד ימין, ובמהרה הגיעו למעז'בוז' זמן רב קודם שקיעת החמה של שבת קודש. או אז הבינו כי משמיא סבבו שמרכבת השר תעמוד לפנייהם בכדי שיוכלו לצאת מן המיצר - מבין כל השיירות, ואלמלא כן היו נשארים על אם הדרך עדי כניסת השבת ועד בכלל.

ט. וכבר רמז לה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתן) בקרא בפרשתן (יג כט) 'עמלק יושב בארץ הנגב', כי ידוע מאמר חז"ל (ב"ב כה:) 'הרוצה להחכים ידרים', נמצא שה'נגב' זהו צד דרום רומז לחכמה, ומי שמתנהג ב'חכמה יתירה' (ב'אויבער חכמ'קייט) - כשאין מקומה נכון וראוי, זה נחשב כמעשה עמלק.

וכך איתא ב'בעל הטורים' על הפסוק 'שלח לך אנשים', ש'סופי תיבות' עולה לתיבת 'חכם', וכלומר, שלח לך והרחק ממך את ה'חכם' המתחכם, ולמד ממעשה המרגלים שע"י החכמה יתירה - אויבער חכם'קייט, קלקלו הכל. י. כה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע (הובא בליקוטי הרי"ם בפרשתן) וז"ל. המרגלים היה כוונתם לטובת ישראל לבד, שראו שבני ישראל שרויים במדבר במצב טוב מאוד - לומדים תורה אצל משה רבינו ע"ה, ואין להם שום טרדה מטרדת עולם הזה, לא ממזון ולא מכסות, רק כולם עוסקים בעבודת השי"ת, וניזונים לחם מן השמים. והיו חסים על ישראל שלא יכנסו לארץ כי שם יהיה להם טרדות עולם הזה בעבודת הארץ, וסיכנו עצמם עבור טובת ישראל, ופעלו שנתעכבו ישראל במדבר עוד ארבעים שנה, וניזונו לחם מן השמים. ואעפ"כ לא היה זה לרצון בשמים, משום שלא טוב לומר עצות בהנהגת השי"ת, שמסתם כמו שמנהיגין משמים כן הוא לטובתנו. עוד הביא שם בזה הלשון,

באר הפרשה - פרשת שלח

בפני עצמם, וידעו שאין להם משלהם כלום, וכדברים הנודעים שב'תרגום יונתן' (פסוק טז) 'וכדי חמא משה ענוותנותיה' - שהיה יהושע עניו ושפל בעיני עצמו, וכן כלב מצינו בו שהלך להשתטח על קברי אבות לבקש רחמים (סוטה לד:), כי הרגיש שאין לו שום זכות אלא זקוק הוא לרחמים ולזכות אבות, ורק על ידי שנשענו על הקב"ה כלבד היה בכוחם להתאזר בגבורה ולומר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', וסוף דבר שהם היו היחידים מכל רבבות אלפי ישראל 'דור המדבר' שאכן נכנסו לארץ".

ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה

בפרשתן (יג ה-יא), 'למטה אפרים הושע בן נון... למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי'. ומבאר האריז"ל (בשער הפסוקים) הטעם שלגבי מנשה נזכר גם 'למטה יוסף' (כמו שמוזכר בן בכל שאר השבטים, למטה ראובן וכו') ואילו באפרים לא כתיב בן, אלא, מאחר שרצה הקב"ה למנוע אותם מחטא ולהצילם מרדת שאול תחתיה, על בן עמר וצירף לכל אחד מהם (בעיבור נשמה) את ראש שבטו, וכגון, לנשיאם של שבט ראובן 'שמוע בן זכור' צירף את נשמת ראובן בן יעקב, ולשפט בן חורי נשיא השמעוני את נשמת שמעון בן יעקב, וכן לכל נשיא ונשיא. והנה, בהגיעו ל'שבט יוסף' שנתחלק לשני שלוחים, עיבר את נשמת 'יוסף' בשליחו של שבט מנשה, אך יהושע שהוא משבט אפרים נשאר ללא עיבור שבט, וסכנתו הייתה גדולה, כראות משה כי כך עלה לתלמידו יהושע, עמד והתפלל עליו שלא יכשל בדבר, ובזכות תפילתו נתעברה בו נשמת 'לוי' (שהרי לא היה 'מרגל' משבט לוי).

ומזוסף האריז"ל, שסוף דבר היה שכל הנשיאים הרעו מעשיהם, ואז נסתלק מכל אחד מהם נשמת השבט (ומוסף שם בשעה"פ, כי אפילו נשמת האדם עצמו מסתלקת בעת שחוטא ל"ע, וכ"ש נשמת צדיק השוכנת בקרבו בסוד העיבור), וזלתי כלב ויהושע שניצולו בזכות ה'תפילה'. כלב -

ומובן שבמה שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, זו היתה נטיה מדרכי התמימות, וממילא נסתלק מהם שם ה' שהיה עמם (עיי"ש עוד).

הן הן הדברים אשר פירש הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ע"י תורת משה ד"ה במדבר) במה שאמר הקב"ה כ'עונש' על חטא המרגלים 'במדבר הזה יתמו' (יד לה) שבני ישראל יתעכבו ארבעים שנה במדבר עד ש'יתמו' - ישובו להיות תמימים ויחזרו למדרגתם הראשונה בשלמות התמימות עמו ית'.

ובבלל ה'תמימות' לדעת ולהאמין כי כל הנעשה בעולם הוא רק ברצון השי"ת, ולסמוך רק על הקב"ה. ואכן בספה"ק (ע"י אמרי אמת ובית ישראל) האריכו רבות ללמוד מ'פרשת המרגלים', כי לעולם לא יסמוך אדם על כוחו וזכותו, והיינו בין ב'רוחניות', כלומר על רוב מצוותיו וזכויותיו, ובין ב'גשמיות' היינו על כוחו הגשמי - לחשוב בעצמו שעל ידי בן יוכל להשיג דבר מה, אלא תמיד ישריש בקרבו את ההרגשה שאין לו שום כח עצמי, ואינו יכול לעשות מאומה ולהשיג כלום אלא אם כן יגזר עליו מלעילא, והכל תלוי ברצונו של הקב"ה. והנשען והסומך על הקב"ה - הקב"ה יעזרהו בכל דבר ועניין, וכל אשר יעשה יצליח, לעומתו זה האיש אשר סומך על עצמו סופו בא לידי בשלון.

וזאת למדנו מהמרגלים, שהלא הם היו 'ראשי בני ישראל' ברוחניות ובגשמיות, ואין לנו שמץ השגה ברום מדרגתם (ע"י ב"ב ענ: וה"א למהר"ל שם), וכבר כתב הרמב"ן (פסוק ד) שמנה הכתוב את המרגלים לפי מעלתם 'והקדים הנכבד הקודם במעלה', ונמצא שכלב בן יפונה הוא רק השלישי במעלה, ואילו יהושע בן נון נזכר החמישי, וגם היו גבורי חיל (אבן עזרא פסוק ב), וסמכו על 'זרועם' וכוחם ועוצם ידם שיוכלו לכבוש את הארץ, אמנם כאשר נכנסו ויתורו את הארץ נפלה עליהם אימתה ופחד ונבהלו מאוד עד שאמרו אפס כי עז העם וכו' וכי חזק הוא ממנו. ורק יהושע וכלב היו בטלים

רק מה שנחשב להם לחטא - למה חדשו סברות מלבם, שהיה להם לילך בתום, להתאמץ לייחל להנהגתו יתב"ש. כלומר ללכת בתמימות בלי חשבונות, והיכן שהקב"ה מעמיד את האדם משם יעבוד אותו...

יא. הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (תשי"ט) שזהו מה שנאמר (יד לה) 'ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם', כי המאמין בה' יש לו 'חיות', וכדכתיב (חבקוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה', ואילו מי שאינו מאמין ח"ו אינו נחשב לאדם 'חי' כלל, ויהושע בן נון וכלב בן יפונה שהחזיקו בתוקף האמונה רק הם חיו מכל האנשים ההם שלא האמינו בה' ושוב בטלה חיותם.

באר הפרשה - פרשת שלח

כראיתא בגמרא (סוטה לד:) 'אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן, אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים' (עיי' בזה"ק קנח:), יהושע - כי משה התפלל עליו 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים' (ורק עיי' זכה לעיבור של 'לוי').

מבאן נלמד במעלת התפילה", שהרי כל כך גדולה הייתה סכנת המרגלים עד שאפילו 'עיבור השבט הקדוש' לא הועיל להם להצילם מעצת רשעים, ואפילו הכי ניצולו יהושע וכלב על ידי התפילה, ללמדך שהתפילה מועילה אף יותר מזכות אבות".

יב. כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע בלשון הפסוק (משלי כא ל) 'אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה"', כי 'אין בשפת האידיש הוא 'אחד', 'אין' חכמה ו'אין' תבונה - ר"ל חכמה אחת ועצה אחת ותבונה אחת יש, והיא נגד ה' - לשפוך לפניו שיחו בכל עת מצוא.

כה סיפר הגה"צ רבי יחזקאל לעוויןשטיין זצ"ל ברצותו לבאר מהותה של תפילה, פעם ראיתי אברכים 'לומדים' בשעה שהם עוסקים בסוגיות החמורות שבש"ס, ואחד מהם נתייגע ליישב את קושיית הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע, ואחר שעות ארוכות האיר ה' עיניו בתירוץ נפלא, ממש פלאי פלאות 'כפתור ופרח', והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם בסיני, עד שהיה התירוץ שווה בעיניהם \$ 1,000,000 (מיליון דולר), ויהי כי כן מיהר אחד האברכים וירד למכולת (גראסערי) לשלם בזה את חובו הגדול ועוד לקבל מהמוכר את העודף (כ\$ 980,000), וכן עשה, בעל המכולת הביט עליו כמי שנטרפה דעתו, באמרו, אכן תירוץ זה שווה מיליון דולר, אבל כאן במכולת משלמים בכסף ממש... כיו"ב ביאר הגר"י, אף שבדאי גדולה מעלת התורה מעל הכל וכמו שאמרו (פאה פ"א מ"א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', אבל אי אפשר לשלם עי"ז על השפע אשר אנו רוצים לקבל מן השמים, אלא התשלום רק בתפילה ורק כך אפשר להמשיך שפע רב בכל העולמות...

יג. מעשה שהיה באחד מתושבי העיר 'אופקים' שעברו עליו כז' שנים מעת נישואיו ועדיין לא נושע בזש"ק, ופנה אל הרב דשם ה"ה הגה"צ רבי שמעון פינקוס זצ"ל ותינה לפניו את צערו (אגב אורחא, מספר, שהרב פינקוס היה מרבה לקנות 'פתיחת הארון' ומכבד בזה לחשוכי בנים, עפי' המבואר בזה"ק שפתיחת הארון מסוגל לפתיחת שערים, וממילא אף פוקד עקריות). שאלו הרב, האם כבר צעקת אל ה', ענה האברך, להתפלל התפללתי, לבכות בכיתי, אבל לצעוק - זאת עדיין לא ניסיתי. אמר לו הרב רד למטה, המתן לי בסמוך לבניין, ואף הרב ירד בעקבותיו, הכניסו הרב לרכבו, ומשם נסעו לתוככי מעבה היער הסמוך לעיר אופקים, שם נעצר הרב, ושאל את האברך, האם נראה לך כי אם תצעק כאן ישמעוך בתוככי העיר, ענה האברך, לא ולא. הגביה הרב את שתי ידיו על אזניו והחל זועק 'טאטע... טאטע...' ואמר לאברך - כך צריכים לצעוק אל ה', ראה נא, אני משאיר אותך כאן, הגבה קולך ותצעק אל ה' שכשל כח הסבל, ויושיעך בקרוב בזש"ק, הרב נסע משם והשאיר את האברך יחידי ביער, וירא כי אין איש, פתח האברך בזעקות ושאגות - ואת כל כאבו ומצוקת לבו הוציא האיש. אחר מחצית השעה חזר הרב והסיעו לביתו, ואכן לתקופת השנה נושע האברך.

(והגם שעיקר 'צעקה' היא בלב, וכמו שנאמר (איכה ב יח) 'צעק לבם אל ה"', ולא באנו בזה להורות הוראה לרבים, מ"מ כאן הבין הרב, שזעקה כזאת היא אשר תוציא את התפילה מעמקי לבבו, ורק כך יקיים באמת את ה'צעק לבם'). מוסיף בעל העובדא, מעשה זה היה בחודש אב, בראש השנה שלאחריו רצה לקנות 'הפטר חנה' בעת מכירת העליות (הנודעת כסגולה מיוחדת לזש"ק), אלא שהיה שם עוד אברך שהמתין לזש"ק, ונעשה 'משא ומתן' ביניהם מי יקנה כשכל אחד מעלה את המחיר, הרב ישב בצד וכמעט בכה, ביודעו ומכירו ששני האברכים עניים מרודים הם ל"ע, והם 'מתנפלים' על העליה משל היו עשירי העיר, עד שבעלות המחיר 1,500 ניתר הרב ממקומו, וזעק, די, להפסיק ה'מכר' ואני מבטיחכם ששניכם תושעו השנה... למעשה האברך השני קנה את העליה, השני נושע בתאומים ואברך זה שוויתר נושע בשלישייה.

תמה השני בפני האברך, וכי יתכן שהעליה גרעה, לי נולד רק שניים ולך ג', אמר האברך, מן הנראה שכח הוויתור פועל יותר ויותר מכל סגולה אחרת (והוסיף לומר, שאינו יודע איזו 'צעקה' פעלה, צעקתו בעמקי היער, או צעקת הרב בעת מכירת העליות, כשלא היה לסבול את צערם של השניים).

יד. וכך ביאר הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה בפרשתו) בלשון הכתוב (יג טז) 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע', שמכיוון שראה משה שתמיד הולך הוא ואומר 'הושע, הושע' - אנא ה' הושיעה נא, שכן הוא פירוש תיבת הושע (לשון בקשה), נענה משה ואמר 'יהושע' - מובטחני שיושיעו הבורא, כי מי שענינו נשואות תמיד אל ה' בתפילה אין ספק שישמע קל ויענהו.

באר הפרשה - פרשת שלח

ודע כי אין תפילה החוזרת ריקם מבלי שתפעל פעולתה לטובה, שמא תאמר, מה 'עלה' בסופם של כל אותם התפילות שהרבה משה רבינו לעורר רחמים על ישראל אחר חטא המרגלים, ולכאורה נראה שלא נתקבלו, אך שמע נא למה שכתב 'רבינו בחיי' (יד לה), שבאמת היה כאן 'גזר דין שיש עמו שבועה' שכל הדור ההוא ימותו, וכדכתיב (שם) 'אני ה' דברתי אם לא זאת

אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימתו', וגזר דין שיש עמו שבועה אינו נקרע, אולם משה רבינו בכה תפילותיו דחה את פעולת הדין בפועל בארבעים שנה [ור"ל, כי בעצם היו צריכים כולם למות כאחד בבת אחת תיכף ומיד, אלא שנדחה הדין שימותו במשך ארבעים שנה], ונמצא שהועילו התפילות הרבה לאריכות ימיהם^{טו}, ומכאן נלמד על

והיינו כי עיקר מעלת התפילה כשהיא באה מתוך ההכרה שבלא התפילה אין בידו מאומה אף אם ירבה להשתדל בכל כוחו. ובזה ביארו בעלי המוסר בדברי המדרש (דב"ר ב יב) על הפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, כלומר, המתפלל ורואה שלא נענתה תפילתו יחזור להתפלל, כי הרואה שתפילתו לא נענתה והוא פונה ל'רופא', לעסקנים או לדודו שבאמריקה, הרי"ז מורה שהוא סומך על עוד מקורות ישועה מלבד התפילה, אבל אם הוא פונה שוב להתפלל, הרי זה כמכריז רבש"ע, אף אחרי שלא נענית, מ"מ אין לי אדרעס (כתובת) אחר, אנה אפנה אם לא לעזרתך... ואכן, משנראה שאינו סומך אלא על ה' לבדו, אז יעזרהו ה' וישמע לקול תפילתו ברחמים וברצון.

ידוע דבר המעשה כי הגאון רבי אברהם אלישיב זצ"ל זכה לבנו הגאון הגדול הגרי"ש זצ"ל בזכות התפילה ממעמקי הלב. וכן הוה מעשה, משעברו כמה שנים מנישואי רבי אברהם לבתו של בעל ה'לשם' זצוק"ל בעיר הומלא, ועדיין לא זכו לזש"ק, נסעו השניים לצרכי רפואה בעיר הגדולה 'ווינא' הרחוקה מעיר מגוריהם כשבועיים ימים (בנסיעה). אך הרופאים הרימו את ידיהם והודיעו כי אין לאל ידם להושיעם... בלית ברירה חזרו השניים לעירם, ובמשך כל הדרך - כשבועיים ימים התאפקה האשה שלא לבכות - כדי שלא יראו שאר הנוסעים עמהם בבכיה הגדול, משהגיעו לביתם שהיווה בית מדור להם ולאביה הגדול בעל ה'לשם - מיהרה האשה ל'בית האוצר' שם מניחים התבואה והחיטה למשך כל ימות החורף ושם פרקה מעל עצמה כל בכיה ונתנה דרור לדמעוטיה בבכיה גדולה... משגמרה לבכות פנתה להכנס לתוככי הבית, אך בדיוק באותו הרגע עמד אביה ה'לשם' על פתח הבית, ומצאה כשעיניה אדומות... שאלה האב, מפני מה עיניך אדומות, מתחילה ניסתה האשה לענות בהא ודא, אבל אביה לא נתן לה להשיב פניו בבוקי סריקי, עד שהודתה בפניו כי הרופאים ייאשו אותם לגמרי, וזה לה כשבועיים ימים שהיא מתאפקת מלבכות, ועתה משבאו הביתה פרץ מאתה כל המעיין ושטף את פניה ועיניה בדמעות רותחות. נענה ה'לשם' ואמר, הנה כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', ושמא תדעו מהו 'יקראוהו באמת' האמור כאן. אלא כתוב מדבר על זה המצב שבו הינכם עומדים בו, שהרופאים ייאשו אתכם, ומעתה הנכם יודעים כי אין לכם אל מי לפנות אלא לאבינו שבשמים, זהו 'קרוב ה'... אשר יקראוהו באמת'. ואכן לתקופת השנה נולד להם בנם הגדול הגרי"ש זצ"ל שהאיר לארץ ולדרים עליה.

ומכאן למדנו, פעמים ימצא שכוונת האדם להתפלל אל ה' שיעזרהו דרך רופא פלוני וכיו"ב. אבל מי שהרופא כבר נתייאש מאתו הרי אין בתפילתו כל עירוב, וכל פנייתו איננה אלא בלתי אל ה' שיעזרהו בדרך שהוא רוצה. תפילה כזו מחוייבת היא לפעול.

מעשה באברך ממכירי ויודעי שאחר שעברו שנים רבות מנישואיו עדיין לא זכה לזש"ק, ואחר הדרישה ברופאים הגיע ל'פרופסור משיח' הידוע כמומחה גדול והלה אמר לו כי עפ"י דרך הטבע לעולם לא יהיה לו זש"ק... כשמוע האברך דברים אלו נפלה רוחו בקרבו, ועל כולנה לא ידע להשית עצות בנפשו כי איככה יוכל לספר לבני הבית דיבוריו של הרופא על כן קיים בנפשו 'ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים' (ב"ב קטז), מיהר לביתו של הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א והזכיר האברך בפניו את מצוקתו, אמר לו הגר"ח, ולך איפה מה אעשה בני... משם יצא האברך ונכנס לביהכ"ס 'לדרמן' שהיה באותה שעה ריקם מבני אדם, וזעק אוי, רבש"ע, אוי, רבש"ע, לא פרופסור משיח ולא ר' חיים, רק אני ואתה נמצאים כאן, אינני סומך על איש בעולם רק עליך לבדך, עזרני עזרני, הושיעני הושיעני, וכהיום הינו אב ל9 בנים ובנות בליעה"ר.

טו. ולכשנתבונן בדבר נמצא שלא היה בזה רק 'דחייה' ותועלת לאותו דור בלבד, שכן אותם האנשים שהיו צריכים למות מיד והתארכו ימיהם על ידי התפילה הולידו במשך הזמן בנים שמהם נברא המון בריות לאין תכלית עד סוף כל הדורות, והרי שאותה תפילה פעלה לעולם ועד.

(עיי"ש בכל לשוננו), ומביא לשונו של רבינו יונה (אגרת התשובה יט ב) 'ואשר לא נשא עיניו זוכה ותחזינה עיניו בנועם ה' מדה כנגד מדה, שכך אמרו רז"ל (ויק"ר כג יג) כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר (ישעיה לג טו) עוצם עיניו מראות ברע, ונאמר אחריו (פסוק יז) מלך ביופיו תחזינה עיניך².

ובהמשך העניין (פסוק ט) כתיב, 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם'³, ובתרגום יהונתן 'וְתִזְכְּרוּן קְדִישִׁין הֵי כְּמִלְאֲכֵי דְמִשְׁמִישִׁין

כל גזר דין שיש עמו שבועה שבכח התפילה לדחות את הפורענות, וכגון אם אף נגזר מיתה ח"ו אזי עדיין יש מקום להתפלל לאריכות ימיו ושנותיו, ושיתבצע הדין לאחר זמן⁴.

והייתם קדושים לאלוקיכם - שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו' אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'⁵ וכו'. ה'בית יוסף' (אבהע"ז סי' כא) מאריך הרבה בחומר האיסור ועונש מי שעובר עליו

טז. והגע עצמך, אדם שנגזר עליו להסתלק מן העולם בקיצור ימים ושנים בהיותו כבן שלושים שנה בלבד רח"ל, ושפך ליבו כמים עד שהוסיפו לו עוד שלושים שנה, ולבסוף מת בן שישים שנה, האם נוכל לומר שלא התקבלו התפילות... והרי חי עוד שלושים שנה... בהם הספיק הרבה ברוח ובגשם.

יז. וכבר אמרו, שבריש הפרשה אנו מוצאים שהקב"ה אמר לו למשה רבינו 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען', ואף על פי שמאת ה' היתה זאת, מכל מקום כמה מכשול וכאב יצא מאותו 'ויתורו'. ומכאן קל וחומר, אם בעת שציווה הקב"ה 'ויתורו' יצא מה שיצא, אם כן מה נוראות הם תוצאותיו של ולא תתורו - אם יתור האדם חלילה אחר לבו ועיניו.

יח. נוראות אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנכה נר ד ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון 'אשר אתם זונים', והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח.) שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא [ולכן נקרא בחז"ל (ברכות כ. זבחים קיח:), 'זן' עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר 'זן' פיו וכיו"ב].

עוד אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמן) לפרש בלשון הכתוב (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', כי 'המן' רומז לשפע הפרנסה, ואימתי זוכה ל'מן' כשעיניו עין הבדולח בשמירתו על טוהר העיניים, וזה כלל גדול, הפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה בשמירת עיניים תרבה פרנסתו.

וכך מתאמרא בשם צדיקי קמאי זי"ע לדרוש בלשון הכתוב (תהילים קמה טו) 'עיני כל אליך יְשַׁבְּרוּ ואתה נתן להם את אכלם בעיתו', אל תקרי יְשַׁבְּרוּ אלא יְשַׁבְּרוּ, ר"ל, שאם 'משבר' את עיניו אזי יתקיים בו 'ואתה נתן להם את אכלם בעיתו', שזוכה לפרנסה...

יט. כתב ה'מגיד מבריסק' (גיאת חזיון בתוך 'מחזה עינים') אשר אחד בא לפני אחד מגדולי דורו וביקש ממנו עצה וסגולה לזכרון, כי מרגיש בעצמו אשר חוש הזכרון הולך ונחלש מיום ליום ל"ע, נענה לו אותו גדול, מה לך לבקש ממני עצות כאשר אתה בעצמך אומר 'פעמיים באהבה' בכל יום תמיד את העצה הטובה לזכרון, והיא 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו'... ומביא שם 'כי ההסתכלות בעבירה והרהורי עבירה הם המה מאבדים כח הזכרון מכל אדם, ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה'. [וכעין זה הובא ב'סיפורי חסידים' על אחד שביקש מהרה"ק מקאצק זי"ע סגולה לזכור תלמודו].

וכתב עוד כמין ראייה וזכר לדבר, שהנה מצינו בגמ' שני אמוראים שהיו מופלגים בכח זכרונם, והם המה רב יוסף וכמו שמצינו (ברכות סד.) שנקרא 'סיני', ופירש רש"י על שם 'שהיה בקי בברייתות הרבה', וכן רב ששת וכדאיתא בגמ' (עירובין סז.) שרב חסדא היה נרתע מבקיאותו של רב ששת, ושניהם היו סומים בשתי עיניהם...

כ. וכך פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות) בשם אביו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע הלשון שנאמר ב'אקדמות' למחזי באנפא עין כות גירי קשתא, 'שישמור את עצמו מהסתכלויות אסורות כמו שרוצים לירות בו והכדור נגד פניו'. השומר עיניו ינקה מכל רע, וכה אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע בלשון הכתוב (דברים כא ז) 'ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו', שאם שומר על עצמו שלא יכשל עד ש'עינינו לא ראו' זה האיש יכול לומר 'ידינו לא שפכו את הדם הזה'...

שכבר קידשו עצמן עם רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם בלתי לה' לברו - עדיין עומדים הם בפני 'נסיונות' קשים ולא תמה מלחמתם עם היצר, אלא כי אחר שיהיה לו מלחמה גדולה להכניע היצר - לפי רוב העבודה יתעלה למעלה למעלה עד שיזכה גם בעוה"ז בעודו בגוף לקדושת המלאכים, ולכן אמר הקרא, אפילו אחר שכבר 'זוכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם' עדיין תצטרכו להתייגע על 'ולא תתורו...' ורק כך תזכו לקדושת המלאכים 'והייתם קדושים לאלוקיכם'.

ומכאן ילמד כל חד בדיליה, שלא להתעצב אל לבו ולא יתייאש בראותו כי נסיונות פוקדים אותו ללא הרף², כי אדרבה הם באים להעלותו למעלה

קדם ה' אֵלְקָבוֹן'. הנה מכאן למדנו יסוד נפלא - לבל יפול לב האדם בקרבו בראותו באלו נסיונות הוא מתנסה מדברים הפחותים והנבזים ביותר - איש איש בנסיונותיו, כי אדרבה, דווקא על ידם יתקדש להיות כמלאך ה'. וכך מבאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע (לקט אמרי קודש בפרשתן) דלכאורה דברי ה'תרגום יונתן' צריכים ביאור, היכן מצא בן בקרא לרמוז שקדושתם של בני ישראל הינה כמלאכים (והתירוץ בפשטות הוא, דכאן כתוב והייתם קדושים 'לאלוקיכם', משא"כ בשאר מקומות דכתיב 'קדושים תהיו' דלא כתיב לאלוקיכם).

ומבאר הרה"ק המהרי"ד, דכבר שאלו תלמידי הבעש"ט - מדוע מצינו כי אף הצדיקים הגדולים ביותר

הוסיף לאמר עוד 'ובעל השור נקי' (כא כח) 'שור' הוא לשון ראייה (כמו 'אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב', במדבר כד יז) שאם הוא בעלים על הראייה אזי יצא נקי בדינו (דברים חוצבים להבות אש אלו אמר לבחור שביקש הדרכה, א"ל הרה"ק ז"י אפגעהיטין' (היה שמור מרע), שאלו הבחור כיצד יהא שמור מכל רע אזי השיב לו כנ"ל שישמור את עיניו) כא. הקשה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שהלא כבר בפסוק הקודם (פסוק לט) כתיב 'וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם', ומדוע לא נאמר שם 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והוכיח מכאן דבר נורא, כי קיום כל המצוות כולם אינם מקדשים את האדם אם אינו נזהר בגדרי הקדושה, ורק אחר שאמר הכתוב (בפסוק מ) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' אז ניתן לומר כי יזכה להיות קדוש לאלוקיו (שביבי לב להגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל ששמע מפ"ק של החפץ חיים). כב. ואל תבהל נפשך בראותך כי ה'עבודה' עולה לך בקושי, כי אדרבה סימן זה יהיה מסור בידך, כל דבר מצוה והתעלות כרוך בנסיונות וקושי, וכך נלמד מדברי הגמרא (שבת ט:) שאם התחיל בסעודה אינו צריך להפסיק לתפילה, והקשו 'מאימתי התחלת סעודה, רבי חנינא אמר משיתיר חגורו [שהיו נוהגים לחגור עצמם בחוזק וקודם האכילה התיירו ופתחו את החגורה], מתקיף לה רב ששת טריחותא למיסר המייניה [מדוע אינו צריך להפסיק ולהתפלל, וכי טירחא היא זו שצריך לאסור ולקשור חגורו], ועוד ליקו הכי וליצלי [שיעמוד בלא חגורה ויתפלל], ותירצו, משום שנאמר (עמוס ד יב) 'הכון לקראת אלוקיך ישראל' על כן צריך לחגור עצמו קודם התפילה. עכ"ד הגמ'. ולכאורה צ"ב, שהרי לא נזכר כאן שום תירוץ וישוב על הקושיא הראשונה 'טריחותא למיסר המייניה' [עיי"ש בתוס' (ד"ה טריחותא) שכתבו 'ולא חייש לשנויי קושיא קמייתא']. וביאר הרה"ק ה'יהודי הקדוש' זי"ע (היהודי הק' עה"ת פר' משפטים) שאכן בזה שאמרו 'משום שנאמר הכון לקראת אלוקיך ישראל' תירצו גם את הקושיא הראשונה, כי אם מצווה היא להכין עצמו לתפילה ועליו לאסור חגורו, אם כן יש בזה טירחא רבתי... שהרי דרכו של היצר הרע להקשות כל עשיית מצווה, ואפילו פעולה קטנה שמצד עצמה אין בה שום טורח ומאמץ, אך אם יש מצווה בדבר ממילא נדרש גיעה לעשותה, וכל קושיית הגמ' שאין בזה טירחא היינו רק לפי ההו"א שאין כאן מצווה. ועומק הדברים הוא, כמו שכתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם חותנו הרה"ק מקאצק זי"ע, שהיצר הרע הינו כ'אריה' אך באמת אינו אלא אריה מ'נייר', כלומר, שכל כוחו של היצר אינו אלא בדמיון, שנדמה הוא לאדם כאריה המטיל אימתו וחיתתו על פני כל הארץ, וככה מכניס מחשבות הבל בלב האדם שקשה לעשות את המצוות, ואין בידו לכבוש את יצרו ולהימנע מן העבירה, אמנם אם יגש להילחם עמו יוכל לנצחו בנקל, ו'לקרוע' אותו כאילו היה עשוי מנייר...

על פי הדברים האלה ביארו מה שמצינו בפרשתן (יד מ) 'וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה', ולכאורה יש לתמוה שהרי אמרו להם המרגלים 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו' (פסוק לא), והכוונה היא כלפי מעלה [כדרשת חז"ל המובאת ברש"י], וגרמו לכל העם שלא להאמין בהקב"ה אשר ביכולתו להביאם אל הארץ, ואם כן מניין שב להם הבטחון והאמונה בהקב"ה עד שאמרו 'הננו ועלינו', אלא ש'אמש' היה מצווים לעלות לארץ ישראל, וממילא באותה שעה היתה התגברות היצר להטעות אותם 'כי חזק הוא

זכה לזה בזכות תפלת משה, וממילא לא בא לידי נסיון כלל, משא"כ כלב שנכנס תחת סכנת יצר הרע ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה - שהלך ונשתטח על קברי האבות, כמו שאמר רוח אחרת עמו, ואעפ"כ - וימלא אחרי, פירוש השלים אחר רצונו יתברך, לזה זכה להקרא עבד ה' כמשה רבינו²¹.

ואף תפילתו מקובלת ביותר, וכפי שתרגם בתרגום יהונתן מה שנאמר (ויקרא כ ז) 'והתקדשתם והייתם קדושים' בזה הלשון וְתִתְקַדְּשׁוּן וְתִהְיוּן קְדִישִׁין בְּגוֹפֵיכֶם מְטוֹל דְּאֶקְבֵּל בְּרַעְיָא צְלוֹתְכוֹן²². ועל דרך זה פירש רבינו יונה (מס' ברכות ר"פ אין עומדין) מה שאמרו (ברכות

למעלה, וירגיע את עצמו כי אף צדיקי עולם ושרפי קודש עומדים בפני נסיונות קשים, ומשם כל מעלתם וגדולתם.

ובך כתיב בפרשתן (יד נד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי'. ומבאר ה'אור החיים' הק' (אחר כמה קושיות בפסוק) כי כאן למדנו חשיבותם של העובדים את הבורא מתוך קושי ונסיונות, והעושה כן זוכה להיקרא עבד ה'. וזהו אומרו 'ועבדי כלב', התדע מדוע נקרא בשם 'עבדי' עקב - כשכר על אשר היתה רוח אחרת עמו. הגם שאף יהושע לא חטא כשאר המרגלים, לא קראוהו 'עבדי' כי היה לו סיוע, שהרי

ממנו, אכן ברגע שכבר נתבטל הציווי לעלות לארץ ישראל, אלא אדרבה היה עליהם להישאר במדבר, שוב נעלם כל הקושי, וכבר היה בכוחם לעלות לארץ...

וכבר אמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע שאם החזונית (פינטל) באתרוג הייתה מצוה והידור באתרוג, לא היו מוצאים על האתרוגים חזויות בנקל אלא בקושי רב ואחרי בדיקות וחקירות מרובות...

כג. ולעומת זאת, הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע היה דורש את הכתוב בפרשתן (יג יא) 'למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי' כמין חומר, שהנה תכלית ירידת האדם למטה לעולם הזה הוא בכדי להוסיף לנשמתו עוד תורה ומעשים טובים, והנה כאשר ירד למטה שכח מכל המטרה והתכלית ונהיה בבחי' מנשה - כי נשני אלוקים, גדי - הגד נא, וכי אינך אלא בן סוסי, במה עדיף אתה על פני הסוס... והרי שביד האדם להיות 'עבדי' או 'בן סוסי'... מעשה בגנב שפרץ באישון ליל למשכן הסוסים, גנב משם סוס והטמינו במקום סתר, משחזר לגנוב סוס נוסף הורע מזלו ופגע בו בעל הסוסים, הלה שאלו ב' שאלות, א. היכן הסוס שחסר ממנין הסוסים. ב. מה מעשיך כאן באורוות הסוסים. נענה לו הגנב, הנה תשובה אחת לשתי השאלות, מלפנים בגלגול הקודם עבדת אצלי, אך לא נהגתי כך ביושר והעבדתך מעל הכוחות, ואף לא קיימתי 'בימו תתן שכרו', על כן נגזר עלי שארד בגלגול לזה העולם בדמות סוס, בכדי שאעבוד אותך ובזה אבוא אל תיקון נפשי, ואכן ירדה נשמתי בדמות סוס ועבדתך זמן רב, ועתה נשלם תיקוני ונהפכתי להיות בן אדם כשורש נשמתי בתחילה. ובזה מיושבים כל קושיותיך, מה ששאלת הנה הסוס החסר, הרי הוא עומד לפניך, וזהו פשר מעשי באורווה, שממש זה עתה נהפכתי לאדם ועדיין לא הספקתי לצאת מהאורווה עד שהזדמנת הנה. שאל אותנו בעל הסוסים לשמו, השיב לו שעדיין לא נקרא שמו בישראל, שהרי זה עתה נהפך להיות אדם ועדיין לא היה סיפק לקרוא לו בשם, שלחו בעל הסוסים לשלום, והוסיף להזהירו שמיום זה והלאה ינהג כראוי לבל יצטרך לירד שוב בדמות סוס. לאחר זמן הלך בעל הסוסים בשוק והנה רואה לנגד עיניו את אותו הגנב כשהוא מעמיד את הסוס הגנוב למכירה לכל המרבה במחיר, זעק עליו בעל הסוס, וכי חזרת להיות סוס... ישמע חכם ויוסף לקח לבל יהא כאותו הסוס וכאותו בן סוסי, אלא ימלא את התפקיד אשר עברו נשלח לזה העולם.

כד. והדברים אמורים ביותר בעת שיצרו בוער והוא מתגבר לכבוש אותו שאז התפילה מתקבלת ביותר, והיא 'עת רצון' המסוגלת לדבר ישועה ורחמים.

מעשה פלא אירע בעיה"ק ירושלים לפני כמה וכמה שנים, נער קטן מבני העברים שיחק עם חבריו ושכניו ובתוך המשחק נתהדק חבל סביב צווארו וכמעט שנחנק ל"ע... ועד שהספיקו 'אנשי הצלה' לבוא לעזרתו כבר אבד הילד את הכרתו, ויבהילוהו לבית החולים בנסיון להציל את חייו, אכן, גדולי המומחים שבדקוהו אמרו בצער רב לאבי הילד ואמו כי קצרה ידם מהושיע ואי אפשר להם להחזירו לאיתנו (כי הידוק החבל סביב צווארו זמן רב כל כך מנע מהדם לעלות לראשו - כפי הנדרש, וממילא ניזוק המוח באופן קשה ביותר), כך שכב הילד מחוסר הכרה במשך ימים מספר רח"ל.

ויהי אחר כמה ימים לפנות הבוקר נשמע 'צלצול' הטלפון שבביתם ב'קול רעש גדול', האב שנחרד לקול הטלפון הבוקע ועולה בשעה שכזו ענה מיד לטלפון, ומצד השני נשמע קולו של הרה"ג רבי דוד פרנקל זצ"ל (מבאי ביתו של

באר הפרשה - פרשת שלח

שהאדם מתייאש מעצמו, ואחר שנפל ונכשל בחטא חותם עצמו ב'חותמו של...' בהחלטה כי כבר איננו שווה מאומה... וממילא כבר מותר לו הכל, כי ממילא כבר נתרחק מן הקדושה. וכה ביאר הרה"ק מזידיטשוב זי"ע בספר 'סור מרע ועשה טוב' (בהקדמה לדרך עין החיים) בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע 'ולא תתורו אחרי... ואחרי... - אף אם נכשלת בעוונות החמורים ביותר אל תתיר את הקשר, עמוד עמוד על משמרתך¹², ויחשב לך כמי שלא נכשלת מעולם (ואף הפוגם עדיין נחשב 'נוטר' כשיחזור בתשובה)¹³.

ובמבואר בספה"ק (עי' להרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זי"ע ד"ה או יאמר הג' עה"פ ועתה, ישמח ישראל אות א) **שבהא גופא נכשלו המרגלים, כי סברו שאחר שכבר נפלו**

ל:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם למקום, שאין הכוונה שהיו שוהים שעה אחת כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכוונו בתפילה, שאם כן לא היה לו לומר 'כדי שיכוונו ליבם למקום' אלא 'כדי שיכוונו ליבם בתפילתם', 'אלא ודאי כך הוא הפירוש, כדי שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום ויבטלו מלבם תענוגי עולם הזה והנאותיהם, כי כשיטהרו לבם מהבלי עולם הזה ויהיה כוונתם ברוממות השם תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום'.

הננו ועלינו - אין יאוש בעולם כלל

בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', הנה 'מכת מדינה' היא הייאוש -

החזו"א זצ"ל) - ידידו של אבי הילד, שפתח לספר לו על חלומו אשר חלם בזה הלילה שהוא עולה השמימה והוא עומד בפני בית דין של מעלה, והנה הוא רואה שעל שולחנם נמצאת תיבה מלאה ב'פתקאות' שנכתב בהם 'שמות אנשים' החיים עדיין בזה העולם... וכל שם ושם נידון - מה מעשיו בעולם, והאם הוא ראוי להישאר בין החיים או להיפך ח'... והנה... עלה פתקו של בנכם זה השוכב מחוסר הכרה, והחלו הדיינים לדון בדינו, הללו מימיניים בלימודי זכות עליו, והללו משמאילים ומצדדים להעלותו משיבה של מטה לישיבה של מעלה, ולפתע, עולה 'מספריים' (Scissors) צבועות בתכלת לפני הדיינים וחתך את פתקו של הילד וממילא 'נגמר הדין' וחיוו ניתנו לו במתנה, ואיקץ והנה חלום...

אחר רגעים ספורים - בעוד שקוע אבי הילד במחשבותיו על דבר החלום לדעת פתרונו מהו, שוב בוקע ועולה קול צלצול הטלפון, ומצד השני עומדים הרופאים השוהים בסמוך למיטת בנו, הללו לא האריכו בדיבור אלא פקדו עליו לבוא במהירות לבית החולים יחד עם בני ביתו, ולא היה סיפק בידו לברר מה קרה, כי הרופאים כבר הניחו ועזבו את הטלפון בבהלה... וימהרו האב והאם לבית החולים ברוב חשש ובהלה כי לא ידעו מה ממתין להם שם... בהגיעם 'כמעט שלא פרחו נשמתם' בראותם 'תחיית המתים' כפשוטה, שבנם פקח את עיניו והחל מדבר מעט, גם ביקש קצת מים ומשקה, והיו הרופאים עומדים ממעל למיטת חוליו ומביטים בו בתמהון, ומשתהים לגודל הנס שאירע מתחת ידם.

אחר הדברים האלה, כשחזרו ההורים לביתם, סיפר האב לבני ביתו, על דבר החלום שחלם ר' דוד הנ"ל, והוסיף לומר שעד לרגע זה עדיין לא ירד לסוף דעתו ואינו מבין את פתרון החלום, לשמע דבריו נבהלה והחלה לספר, ביום האתמול הייתי מהלכת בשוק 'מחנה יהודה' (כי לפרנסתה עסקה בעבודת התפירה ובתיקון בגדים קרועים) לקנות מסוחרים הבדים מידה מסוימת של בד שהייתה חסרה לי, הביאני המוכר אל חדריו וניסיתי לחתוך את הבד כדי מידתו ולא עלה בידי לחתכו יפה, על כן ביקשתי מהמוכר שיחתוך בעדי, והוספתי לדקדק במעשי יותר מהרגלי ולא מסרתי את המספריים מידי לידו אלא הנחתים על השולחן כדי שהמוכר יקחנו משם - ואותם המספריים בצבע תכלת היו... באותה שעה צרפתי תפילה בלבי לפני הקב"ה הבוחן כליות ולב יודע כל תעלומות, שבשכר זה ישלח רפואה שלימה לבננו השוכב ללא הכרה, עתה ראיתי כי אכן שמע אלוקים לקול תפילתי - כי אלו המספריים שעל ידם הוספתי בגדרי הקדושה עלו מן החנות לפני כסא הכבוד והם הם קרעו את רוע גזר דיננו, והחישו ישועה לבננו זה מעל לדרך הטבע.

כה. מעשה באיש נכבד שעלה ובא להשתתף בעריכת השולחן של הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, משאך נתישב האיש על מקומו, בא 'זבוב' והחל לטורדו מבלי רחמנות, כמה שניסה לגרש אותו לא הועיל, הלה שב לחוג סביבו שוב ושוב, ממש 'משלחה והיא חוזרת'... עד שמרוב כעס נתן האיש לזבוב מכה ניצחת והלה נפל מבלי רוח חיים על השולחן, מיד נשתנו פני האיש ככרום, על שנכשל ב'נטילת נשמה' בעצם יום השב"ק, ועוד בפהרסיא, לעיני כל

וכבר איתא במדרש (במדב"ר טו יא) שהקב"ה וויתר להם לישראל על אומרם 'ונהי בעינינו כחנבים', אבל על אומרם 'וכן היינו בעיניהם' לא וויתר להם - וכך הייתה טענתו, אמר להם הקב"ה, וכי יודעים הייתם מה עשיתי אתכם לעיניהם, מי אמר לכם שלא הייתם בעיניהם כמלאכים, ובוזה גרמו לעצמם העונש של 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ...'. ואף שמפורש בגמ' (סוטה לה. וכמובא ברש"י כאן) ששמעון מפורשות יוצא מפייהם 'נמלים יש בכרם', ואם כן מהו שאמר 'מי אמר לכם שלא הייתם בעיניהם כמלאכים', אך כבר ביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"מ) שבפי מה שהאדם חושב זאת הוא שומע, והמהלך מתוך הרגשה שהוא נמלה אכן ישמע את בני העולם אומרים בן עליו, וז"ל. כי ע"י שהיו שפלים בעצמם כחנבים לכן בן היו בעיניהם^כ, כי הכל תלוי בעבודת האדם... (עיי"ש).

הקטנים עם הגדולים - השיבות כל פעולה קטנה לפני המקום בפרשתן (יג ל), 'ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה', וברש"י, עלה נעלה - אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליה בכל

בחטא העגל והמתלוננים, מעתה כבר אבדו זכותם להיכנס לארץ ישראל ולהיות שם כפי הראוי לקדושתה, אלא שלא היה להם להתיימשך, וכלשונו של הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע 'וענוה צדק' כתיב (תהילים מה ה), כי עיקר הבנעה וענוה הוא שיתלהב לבו על ידי זה לעבודת השי"ת ולא שהענוה יביאו למרות רצון השי"ת, עכ"ל.

וכן היינו בעיניהם - מעלת עזות דקדושה, לא יחשוב מה אומרים עליו הבריות

בפרשתן (יג לג), 'ונהי בעינינו כחנבים וכן היינו בעיניהם', כאן למדנו פרק ב'עזות דקדושה', וכדרך שביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (אמת ואמונה, תצו) כי עיקר המענה עליהם הייתה מדוע הוסיפו לומר וכן היינו בעיניהם - כי מה אכפת לו לאדם כיצד הוא נראה בעיני הבריות... לך נא בדרכך הסלולה לך, לפי כוחך ומוחך - אל תביט אחרריך ולא לצדדיך, מה נפק"מ היא ומה יוסיפו לך מחשבותיו של פלוני אודותיך... כי

ובזה יינצל האדם מכל מכשול ומכל חבר רע, שעפ"י הרוב האדם נמשך אחריהם כשאין דרכו ברורה לעצמו, או כשהוא מחפש אחר 'נשיאת חנו' בעיני בני האדם אשר רבות מחשבות חרשו...

הקהל, ולעיני הרבי... לא עבר זמן הרבה והנה נס גדול של תחיית המתים לנגד עינינו... הזבוב 'קם לתחייה' ושוב חזר לעוף כנגדו, כלא היה... וכל אותו המחזה היה נגלה לעיני הרבי, נענה הרבי ואמר, אכן מכאן מוסר השכל כמו שאמרו חז"ל (ברכות סא). יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין שתי מפתחי הלב, ולפעמים 'נדמה' לאדם שנתן מכה רבה ליצר והלה נפל פגר, ידע כי לא כן, אלא ברגע כמימריה יקום אותו יצר לתחיה וישוב לנסותו לפתותו ללא רחם... עוד יש מקום אתנו לומר, לאידך גיסא, כי גם לאחר שכבר 'נפל' האדם ונדמה לו שהיצר הצליח 'להרגו' רח"ל - אל ישאר כפגר מובס על הארץ, אלא יקום ויתעודד כאילו לא היה כלום... כי באמת אין כאן 'מיתה' אלא תמיד בכוחו וביכולתו להתחדש כבראשונה...

כו. וכה דקדק הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהלא הפסוק מזהיר את האדם שלא לילך אחר לבבו ואחר עיניו, וכדרשת חז"ל שהכוונה היא למינות ולזנות, נמצא שדברי הכתוב נאמרו כלפי פחות ערך שצריך להזהירו על העבירות החמורות ביותר, ואם כן מהו שמסיים לומר 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והרי אינו שייך כלל למדרגה גבוהה כזו... אלא שבא הכתוב לומר לאותו הנאבק ביצרו אל תתיימשך ח"ו, הנני מאמין בך שהינך יכול להתגבר ולהתעלות עד למדרגת 'והייתם קדושים', ואף אסייע בידך להתקדש, רק אל תיכנע לאותו יצר הרע המרמה אותך שכבר אין לך כח להילחם, ואתה כבר 'אבוד'... (שיחות החפץ חיים).

כז. פעם פגש יהודי את הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע כשהוא מהלך ברחובה של עיר בתל אביב בעודו לבוש בכל ה'שמונה בגדים', מלבושם של בני ארץ ישראל. שאלו הלה, וכי אין מע"כ מתבייש להלך כאן ברחובות אלו במלבוש זה. ענה רבי מוטל, וכי אדם הנכנס לרפת לעבוד בין הבהמות עליו להתלבש ולהיראות כבהמה ברפת, אף אנכי, וכי צריך אני להידמות לכל בעלי הרפש המהלכים כאן ברחובות.

כח. שמעו נא למעשה הממחיש ענין זה במציאות החיים, מעשה באברך מן השורה שלא טעם טעם 'חיים' כי בכל עת ועונה הרגיש את עצמו 'דפוק' ושבור, מיותר לגמרי בעולם, הרגשה זו ליוותה אותו בשבתו בביתו, בלכתו בדרך, בשכבו ובקומו, כי בהיותו ב'כולל' לא פתח עמו איש בשיחה כלל, גם כאשר דיברו בלימוד מסוגיות הנלמדות

באר הפרשה - פרשת שלח

דבריו^כ. ובא ללמדנו, כי ביד האדם להעפיל למדרגות גבוהות ביותר עד גבהי מרומים (וכלשון בני אדם - ביו דעם

הכולל לא היה מי שיכניסנו לתוככי ה'שמועס' (שיחה) משל היה האיש 'שולחן' בביהמ"ד, או עכ"פ ספר קודש שבארון הספרים, גם כשנסובה השיחה בענייני דעלמא לא נשאל האיש מה דעתו ומה הבנתו בענין, גם בצאתו משם לרחובה של עיר לא זכה ל'הבטה' של בריה אחת מבריות העולם, אחד מעוברי אורח לא שאלו כיצד מגיעים לרחוב פלוני, או היכן נמצאת חנות ספרים פלונית... ואפי' נער קטן לא ביקש ממנו שיעבירונו את הכביש (road), ולא עוד אלא שבבואו לביתו לא הביט אחד מהשכנים לכיוונו, ואפילו בביתו פנימה הרגיש 'דחוי', כי לא נשאל בביתו 'מה נשמע' כיצד עבר עליך היום.

באחד הימים נגלה לעיני האברך 'פרסום' המודיע בראש כל חוצות שחנות הכובעים (קאפלוטשן) במקום פלוני מוכרת עתה קאפלוטשן במבצע (sale) גדול, החליט האברך אכן, מגיע לי קאפלוטש חדש, זה הישן כבר ראה כמה דורות של צדיקים מעתה עליו לפנות מקום ליורשו הבא אחריו, 'אומר ועושה' נכנס האברך וביקש מהמוכר 'קאפלוטש' מכובד ביותר, ובס"ד אחר כמה מדידות הוכרעה הכף לטובת קאפלוטש מסוים, שילם האיש במיטב כספו ונטל את הקאפלוטש, ואחר מחשבה החליט, מדוע אשא בדרכי לביתי את החדש בארגז (פושקע) שלו, אשאיר כאן את הישן ומיד 'חבש כובע החדש בראשו' ויצא מן החנות בארשת רצינות ומכובדות... ויהי לפלא, כי מיד נשאל ע"י עובר אורח היכן דר רב פלוני, גם כמה נערים בקשו ממנו בעיניים מתחננות שיסייע בעדם לחצות את הכביש, בבואו לביתו הקדימו השכן בברכת שלום בסבר פנים יפות, ובהכנסו הביתה פנימה נתקבל בשמחה רבה ובשאלות וחקירות מה שלום מע"כ, כיצד עבר יומו... והוא מצידו החווה באצבעו כלפי מעלה, שוב שואלים אותו להרגשתו והוא מחווה באצבעו כלפי מעלה, אנשי הבית נבהלו - שמא אירע לו משהו... שמא נשתבשה דעתו, מה יום מיומיים שהוא מחווה באצבעו כלפי מעלה שוב ושוב... בלית ברירה שאלוהו על כך, והוא שכמעט בוש ונכלם עד עמקי נשמתו סיפר להם על ה'קאפלוטש' החדש המעטר את ראשו... וכי אינם רואים במו עיניהם את הקאפלוטש הנכבד והמכובד שהוא נושא על הראש, אבל הם לא ראו כי יש איזה שינוי בראשו, עד שנתברר כי בטעות שכח את הקאפלוטש ה'חדש' בחנות, ועל ראשו השאיר את הישן כמימים ימימה... והנה המתבונן יבין, כי הבריות משיבות ואנשים מתנהגים עם ריעהם כפי מחשבותיו של האדם בעצמו על עצמו, על כן, כאשר זה האברך היה נדמה לו שהוא 'מכובד' שהרי בדמיונו ראה את עצמו מהלך ברחוב העיר עם קאפלוטש מכובד עד מאד, מיד החלו אף הם להביט לכיוונו, לשאול אותו על הרב ועל הכביש, על שלומו ועל הרגשתו, ואף שבעצם לא נשתנה משהו על ראשו שהרי בטעות נשאר עליו הקאפלוטש הישן, מ"מ נשתנה משהו בראשו - שהחל להביט על עצמו כמי ששווה משהו בעולם, אינו מיותר והוא נחשב כאיש בין אנשים ומיד אף הבריות השיבו לו ביחס של כבוד והערכה, מעתה יבין כל איש שגורלו נחרץ בידיו ולא בידי אחרים, יתרומם מצב רוחו ויבין כי הוא 'שווה' הרבה, ואכן יזכה לכבוד בין הבריות, ואין הכוונה ל'כבוד' שיש לברוח ממנו, אלא ל'יחס' הנותן לאיש העשוי מ'בשר ודם' כח למלא תפקידו בעולם.

כט. שמא תאמר, וכי יש 'סולמות' המגיעים עד לשמים... ומבאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה), כי בא הכתוב ללמדנו שאין לו לאדם לישב בחיבוק ידיים ולצפות לישועת ה' מבלי לעשות מאומה, אלא תחילה וראש יעשה מה שבידו, 'ויציב את הסולם' שביכולתו לעשות, ואז יעזרהו הקב"ה וירוממו עד לשמים...

כה אמרו בעלי הרמז בהלכה הפסוקה (מג"א א"ח קלא ד בשם השל"ה) שיש לומר (אחר נפילת אפיים) 'ואנחנו לא נדע' - בישיבה, 'מה נעשה' - בעמידה, והיינו שאין לו לאדם לומר בעודו יושב בעצלתיים מה נעשה, אלא תחילה יעמוד ממקומו כמי שמוכן לזוז מקומו - לעשות איזה פעולה טובה, ולאחר שכבר נעמד ישאל 'מה נעשה'...

מעשה הובא במדרש (קה"ר א א) ברבי חנינא בן דוסא 'שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר, מה עשה, יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת, ושבבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים, ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו תן לנו חמשה סלעים וכיון שלא היה לו הניחוהו והלכו להם, זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם מעלים לי אתם אבן זו לירושלים, אמרו לו וכו' ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים, ביקש ליתן להם שכרם ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילם, אמרו לו, דומה רבינו, שמלאכי השרת העלו אבנך לירושלים.'

אבל להלך בהדרגה 'במדרגה אחר מדרגה' אינו נחשב בעיניהם למאומה, וסופם שיישארו ללא שום קנין בידם.

יום לשנה - התחזקות למלא הימים בעבודת ה'

בפרשתן (יד לה), 'יום לשנה יום לשנה', והיינו שעל כל יום מארבעים היום שהילכו המרגלים בכוונה רעה נענשו להישאר עוד שנה שלימה במדבר. עוד מצינו (הגינה ה:)' כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה - מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה'. איתא ב'חתם סופר' זי"ע (תו"מ סוף פר' נשא, אבות ו ג, הת"ס ואתחנן ד"ה עוד שם במדרש) שהרי 'מידה טובה מרובה על מידת פורענות חמש מאות פעמים' (תנחומא בשלח כא, ועוד). ואם במידת פורענות נחשב יום לשנה תמימה, הרי שבמידת הטוב - הממלא יום אחד בתורה ועבודה ומעשים טובים לב, ייחשב זה היום לפני הקב"ה כחמש מאות שנים תמימות של עבודת ה', ובוה יבואר הפסוק (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וגו' בימי השמים

הימעל, עד השמים), אך בתנאי שילך צעד אחר צעד, כי א"א לעלות בפעם אחת עד שמי השמים^ל. מה יעשה, יחשיב כל פעולה קטנה, וחם מלומר ממילא רחוק אנכי מן השמים ברחוק שמים מארץ, מה ארוזיח בעליית מדריגה אחת, אלא ילמד מהעליה בסולם - שעולים עליו מדריגה אחר מדריגה עד שבוא יבוא ברינה למעלה למעלה. בן נמי בעבודת ה', ילך צעד צעד ויחשיב כל פסיעה קטנה, ועי"ו יבוא אל תכלית השלימות לא.

וידע, שאי אפשר לאדם לעלות בסולם העבודה אם לא יחשיב כל פעולה קטנה, כמו שאמרו לרמו בדברי הגמרא (סוכה נב.) 'דרש רבי יהודה, לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. והיינו שהצדיקים מחשיבים כל מעט עבודה כאילו היה הר גבוה, על בן יעברו אפילו מעט מעט, ולבסוף יגיעו לתכליתם. משא"כ הרשעים - נדמה להם כחוט השערה - שאינם מחשיבים כי אם עבודות גדולות,

וב'שפתי צדיק' (לפסח אות לו) מדקדק בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, מדוע ניגש רבי חנינא בן דוסא אל המלאכה לסתת את האבן בידעו שאין בידו לפורטה אפילו שוה פרוטה, והלא ידע ששום בשר ודם לא יטרח להעלות את האבן עבורו לירושלים חנם אין כסף, ולמה אם כן טרח והתייגע לסתת ולהכין את האבן לבית המקדש. אלא היינו טעמא, כי על ידי גודל התשוקה שיגע בעצמו בסיתות ונקיון האבן, עי"ז נפתחה לו ישועה משמים לצוות למלאכי השרת להעלות האבן וגם אותו לירושלים, כן תמיד בכל עובד השי"ת יהיה קודם מלא התלהבות ותשוקה בענייני עבדות השי"ת, אף שרחוק מהשכל שיוכל לגמור. ומוסיף עוד (אות לו) 'אמר זקני הק' ז"ל הלימוד מזה, שעל ידי התשוקה לעבודת הקודש יוכל אדם לעבוד אף מה שאין מבין בשכלו איך וכיצד יגיע לזה, כשהוא עושה את שלו בא לו סיוע משמים יותר מהבנת האדם ונגמר הפעולה טובה', ובמקום אחר כתב ה'שפתי צדיק' (פר' שמות אות יד) 'אף שעל פי דרך הטבע לא היה לו מבוא איך יעלה לירושלים, מכל מקום בגודל התלהבות התשוקה עשה מה שבאפשרות לו לעשות, והשאר מסייעין משמים, וכן לכל הרוצה באמת לעבוד השי"ת, אחר שמייגע בכל יכולתו מסייעים משמים'. ל. וכך יש ללמוד ממה שאמרו חז"ל (מנחות מג:) בטעם מצות נתינת תכלת בציצית, כי 'תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד', ועל ידי לבישת ה'תכלת' יזכר ב'כסא הכבוד'. ולכאורה יש להקשות מדוע לא אמרו ש'תכלת דומה לכסא הכבוד', ומה הוצרכו לדמיון לים ולרקיע באמצע, אלא ללמדנו כלל גדול בדרכי העבודה, כי בל יקפוץ אדם ישר ל'כסא הכבוד' ולמדרגות שאין לו שייכות אליהם, אלא יעלה בסולם במתינות מדרגה אחר מדרגה, יתחיל מ'תכלת' וימשיך 'לים' משם יעלה ל'רקיע', כל אחד לפני עניינו ומצבו, ומבטח לו שלבסוף יגיע עד 'כסא הכבוד'... לא. והעיקר להחשיב כל פעולה קטנה בידיעה ש'קובץ על יד ירבה', ידועים דבריו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (עיי' אמרי פנחס בפרשתן) על הנאמר בפרשתן (יד לה) 'במדבר הזה יתמו ושם ימותו', כי יתמו מלשון 'תם' ושלם, והנה תיבות 'יתמו' ו'ימותו' נכתבים באותם אותיות, וכל החילוק ביניהם אינו כי אם נקודה אחת קטנה שבאות תי"ו [המודגשת] ותו לא. מכאן ילמד האדם כמה יש ביד דבר אחד קטן להועיל או להפחית - להעלותו ממיתה לתמימות. כה אמר הרה"ק השרף מסטרליק זי"ע (אמרי קדוש אות ע') - מעלה עשן כל שהוא... שגם 'כל שהוא', אף מי שאין בידו אלא ל'חטוף' חמש דקות תורה יחטפנו וידע כי גם כל שהוא 'מעלה עשן' נח"ר להקב"ה.

לב. והעיקר שישמור האדם עתיו ורגעיו למלאותם בדברי תורה, ובאמת הרבה הרבה שעות ורגעים הולכים לאבדון אם אינו מתבונן כראוי למלאותם, ואדרבה במעט התבוננות והבנה ראויה - מה עיקר בחייו ומה טפל בו יזכה לקנות קנין נצח ועוד שעות של עסקי תורה - אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעוה"ב.

באר הפרשה - פרשת שלח

על הארץ, כי המרחק שמן הארץ עד לרקיע הוא זמן חמש מאות שנה (פסחים צד:). נמצא שכל יום המלא וגדוש בתורה ומצוות חשוב כדי הילוך מהארץ עד לשמים.

ומוסיף ה'חתם סופר' דמכיוון שאין בעולם כל כך הרבה שנים לשלם לנו, שהרי 'שית אלפי שנים' - ששת אלפים שנים, לכך יוסיף הקב"ה לנו שנים בחיי העולם הבא לאין ערוך.

איש יהודי עמד לו בערב שבת קודש בבוקרו של יום בתחנת הרכבת הגדולה שבמדינת שווייץ - בה נוסעים רכבות רבות מהכא להתם ומהתם להכא, פגש בו חברו ושאלו להיכן פניך מועדות, ענהו למקום פלוני ופלוני, ואכן, כבר עומדת כאן הרכבת שפניה מועדות למחוז חפצי, אבל הנני מחכה לרכבת הבאה אחריה שהיא נוחה פי כמה וכמה, עם שולחנות ומיטות נוחות שם תתענג בדשן נפשי, בה אוכל לסעוד לבי ולתת תנומה לעפעפי, שאלו ידידו, הרי זמנה של אותה רכבת בעוד כמה שעות, אמר לו האיש, אעפ"כ, כדאי לי להמתין, אחר כמה שעות הגיעה הרכבת המיוחלת, עלה האיש ברוב שמחה וצהלה כשהוא מותש וחלש מהשעות הארוכות שהמתין בחום השמש, ואכן, הלה נסע כשאיפת לבו, תחילה סעד לבו בסמוך לאותם שולחנות שבמשך כמה שעות 'חלם' עליהם, אחר סעודתו שקע בשינה עמוקה, עד שבהגיע הרכבת למחוז חפצה גילה האיש כי אויה, שוד ושבר, כי נסיעת הרכבת הייתה בכיוון ההפוך, ואך בקושי מצא לעצמו אכסניה לקראת שבת (כשארין לו אלא בגדי חול עמו), וכיצד בא לידי כך, בהיותו להוט, שקוע עד למעלה ראש בטרדתו אחר צרכי גופו שיהיו בשלימות הגמור, בנוח ובקל, לכן שכח לבדוק את מטרת נסיעתו ומחוז חפצו היכן הוא... והנמשל, פשוט, החיפוש אחר נוחותו וצרכי גופו מבלבלים דעתו של אדם עד שהוא שוכח את תפקידו ומטרת שליחותו לעולם הזה...

וכבר אמרו לרמז ב'מעשר בהמה' מדוע ה'עשירי קודש' ודינו בשחיטה, כי אומרים לו לשה, מדוע לא יצאת קודם ולא עברת בשער בחמישי או בשישי וכו', רק (היית 'קראצער') ונשארת בעדר ברצותך לרעות בדשא לאכול עוד ועוד עשב, על כן דינך ל...

כתב הגה"ק ה'בן איש חי' (בן איש חיל ח"ד עמו' קס"א), מעשה שהיה בשני עשירים באותה העיר שהיה ביניהם וויכוח עשירותו של מי גדולה יותר, והנפק"מ, כי כגודל עשירותו של אדם כן גדולה בעלותו על אנשי העיר והנעשה בה... מטבע הדברים חיו השניים כל ימיהם בקנאה ותחרות, עד שהוחלט ביניהם, שביום פלוני יבואו השנים ויעמדו על שפת הנהר, יזרקו לתוכו מטבעות זהב בזה אחר זה, וכל מי מהם שיעצור ראשון הרי"ז מורה שעשירותו פחותה משל רעהו - שהרי הוא חס על מטבעותיו בשעה שהשני עדיין משליך מטבעות לנהר בשאט נפש, ואכן כך עשו, השניים החלו להשליך מטבעות זו אחר זו עד שהאחד חדל כי חס על כספו שלא ירד לטמיון ולמצולות ים, לעומתו השני המשיך לזרוק בלא מספר, כשהכל משתוממים לנוכח עשירותו המופלגת. אמנם אחר הבדיקה נתגלה כי זה השני השליך מטבעות מזויפות ולכן לא חשש מאומה מזריקתם למצולות ים, כיו"ב ייאמר למי שמשליך את המתנה הגדולה ששמה 'זמן' לאשפתות ע"י ביטול הזמן בדברים בטלים ושאר שטויות, הרי זה מורה כי בעיניו הזמן הוא 'מזויף', כלומר שאינו מחשיב את הזמן ואת הקניינים שאפשר לקנות בו...

פעם נכנס בחור מחובשי ספסלי ד'בית המדרש' אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושאל את חוות דעת קדשו אודות סדרי הלימוד, יעץ לו הגרשז"א שיקבע סדר חזרה במה שלמד בזמנים הקודמים... אמר לו הבחור, אין עיתותי פנויות דיי להוסיף על שיעורי התורה, על השולחן היה מונח באותה השעה ספר של מתנת בר מצוה כשהוא מעוטף ב'נייר נאה' וסגור ב'גומי', הוריד הגרשז"א את הגומי והראהו איך שהגומי שהקיף את כל אורך ורוחב הספר הוקטן ועתה הוא כעשירית בגדלו, אמר לו הגרשז"א, ראית כל דבר קטן - עם קצת רצון אפשר להרחיבו פי כמה וכמה... כך גם אתה עם רצון הטוב תוכל 'להרחיב' את ה'מעט לעת' שלך להכניס בו עוד תורה ועבודה לזכות לך בזה ובבא.

הגאון רבי אליהו לאפייאן זצ"ל הדריך פעם בחור שנסע לישיבה - שילמד מדרכו של עולם בבואו לסדר חבילתו לקראת הנסיעה לישיבה - אם יכניס מנעליו ובגדיו ללא כל סדר הרי בתוך כמה רגעים תהא החבילה מלאה עד אפס מקום וכמעט שלא יכנס בה מאומה, מה יעשה יכניס מתחילה דבר דבור על אופניו ב'סדר', או אז יראה כי הכל נכנס ועוד יישאר מקום פנוי, כך הוא נמי זה ה'מסדר' את יומו בסדרים ראויים וכיו"ב ימצא מקום ורווח הרבה ללמוד עוד ועוד, ומי שאינו מסדר יומו כראוי יעבור כל יומו מבלי הספק מאומה ל"ע.

יוסף - על שני חלקים שבו, מנשה ואפרים. פעמים יקדים את אפרים וגם מייחסו ע"ש יוסף, כגון בריש פרשת במדבר שכתב תחילה 'לבני יוסף לבני אפרים' ורק לאחמ"כ 'לבני מנשה' מבלי לייחסו על יוסף, ופעמים להיפך. וכאן (פרשת שלח) שינתה התורה והקדימה את שבט אפרים אלא שלא ייחסו אחר יוסף, ולאחמ"כ כתב את שבט מנשה וייחסו אחר יוסף, ומעם הדבר, כי בכך חלק כבוד לשניהם, כבודו של אפרים בזה שהקדימו למנשה, וכבודו של מנשה בכך שייחסו אחר יוסף.

ואם כה חס המקום על כבודם של אפרים ומנשה שלא תחלש דעתם כלל, הרי על אחת כמה וכמה שעלינו לחלוק כבוד לבריות^ל ב'זמן הזה', כשאנו חלושי דעת, וצרכי עמך מרובים ודעתם קצרה^ל. ואף אם פגע בו מאן דהו לא ישיב לו כגמולו, כי לעולם אין אנו יכולים להשיג מדוע פריץ המבייש ועשה מה שעשה, שאין אנו יודעים אלו צרות משתרנות על צוואריו ומעיקות עליו...

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנוכה כולנו יחדיו להאמין בה' באמונת איתן, להתקדש בקדושה העליונה, ובקרוב יאיר אור חדש על ציון בב"א.

ביסוד זה כתב ה'חיד"א' (נחל אשכול איכה ה כא) לבאר את הכתוב (תהלים צ טו) 'שמחנו כימות עיניתנו שנות ראינו רעה', כי מידה טובה מרובה ממידת פורענות. וע"כ כשנגאל צריך שיהיו הימים ארוכים וגדולים הרבה, וכך פירש הר"ש פרימו ז"ל שמחנו כימות עיניתנו שנות שאנו מבקשים מהקב"ה שישמחנו שנה אחת כנגד כל יום שהיינו מעונים בגלות, ודבר זה נלמד ממה שראינו רעה - שראינו כי בענין הרעה בימי המרגלים - נענשנו שנה כנגד כל יום, ומידה טובה מרובה ממידת פורענות, ומכיון דרך שית אלפי שנים הוה עלמא על כן צריך שיהיו הימים ארוכים מאד.

לדידן ייאמר, כי המשכיל ימלא ימיו בתורה ומצוות, וישולם לו שכר רב בעלמא דאתא, שהרי מכל יום שמילאו הראוי נעשה שנים רבות וארוכות לחיים טובים ולשלום.

כבוד חברך - זהירות בכבוד הבריות

בפרשתן (יג-יא), 'למטה אפרים וכו', למטה יוסף למטה מנשה', כתב הרמב"ן (במדבר א לב) כי מצינו בתורה כמה וכמה אופנים למנות ולייחס את שבטו של

לג. מענין לענין, בפרשתן (יג כ), 'ומה הארץ השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ'. כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה היש בה) כוונת הכתוב באמרו עץ לצדיק המגין על דורו כעץ' - והוא בעל גמילות חסדים, שהעולם נהנים מפירותיו כאותו 'עץ פרי עושה פרי' ומהנה בפירותיו את בני העולם, ונקרא עץ כי הוא מגין על דורו כעץ. ואמר היש בה עץ התבוננו לראות, אם תמצאו שם בעל חסד, אל תקחו מפרי הארץ, כי אין בזה שום הוכחה שהארץ מבורכת, כי אולי בזכות הצדיק נתברכו הפירות ולא מצד עצמותה. אך אם אין - אז והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ, כי אז יש ראייה מטיבן של פירות על ברכתיה של ארץ ישראל. ולמדנו על מעלת גומלי חסדים אשר כל העולם ניזון בזכותם ומחמתם.

לד. והמפורסמות אינם צריכות ראייה עד כמה מתמלא 'בשר ודם' בכח ומח, בשמחת חיים כשמאן דהו משמיע באזניו דברי חיזוק אפילו בשיעור 'כל שהוא', וק"ו כשהוא במידה טובה מרובה.

ומשנות קדם יסופר, כעשרים שנה אחר שהוציא הגה"ק בעל ה'לשם' זי"ע את חיבורו העמוק בחכמת הקבלה, הגיעה השמועה לאזניו שבשעתו כאשר הגיע הספר לעיר בגדד, יצא הגה"ק בעל ה'בן איש חי' בריקוד ומחול לכבוד הספר, ולא נחה דעתו עד שהעמיד חופה כדרך שעושים בהכנסת ספר תורה.

כשמוע ה'לשם' את כל זאת פריץ בבכי, ולפליאת המספר הראה לו ה'לשם' כי בחדרו יש עוד כתבים רבים בחכמת הקבלה אשר לא ראו אור, ואמר, אם הייתי יודע שכה משבחים את ספרי בעולם הייתי מוציא לאור עוד ספרים רבים... נמצינו למדים עד כמה משפיע חיזוק אפילו על רמים וענקים כאותו צדיק, ק"ו לאנשים פשוטים, וק"ו בדורנו אנו.

וכבר המליצו בדברי רש"י (ריש פרשת בהעלותך) 'להגיד שבחו של אהרן' - אמור לחברייך דברי 'שבח' וריצוי, אף כ'שלא שינה' - שאינך רואה עליו 'שינוי' צורה, ואל תמתין שישבר בקרבו לגמרי עד שכבר יכירו זאת עליו.